

УДК 342.4:341.176(4)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series18.2026.49.06>

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Дерев'янко Н. З.orcid.org/0000-0002-4749-6782**Боровик В. А.**orcid.org/0009-0006-8013-4253

КОНСТИТУЦІЙНА ІДЕНТИЧНІСТЬ УКРАЇНИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Статтю присвячено дослідженню конституційної ідентичності України як елемента забезпечення державного суверенітету в умовах європейської інтеграції. Проаналізовано основні наукові підходи до розуміння конституційної ідентичності, її співвідношення з державним суверенітетом та вплив сучасних інтеграційних процесів на розвиток українського конституціоналізму. Обґрунтовано, що конституційна ідентичність виступає не перешкодою для європейської інтеграції, а важливою гарантією збереження суверенітету, конституційної самобутності та демократичного розвитку України.

Попри активне використання категорії «конституційна ідентичність» у сучасній юридичній науці та практиці конституційної юрисдикції, єдиного загальновизнаного підходу до її розуміння досі не сформовано. Така ситуація пояснюється складністю самого явища, яке перебуває на межі конституційного права, політичної теорії, філософії права та історії державотворення.

Етимологічно поняття «ідентичність» пов'язане з усвідомленням суб'єктом власної самобутності, неповторності та відмінності від інших суб'єктів. У конституційно-правовому вимірі йдеться про сукупність фундаментальних ознак, принципів та цінностей, які визначають особливості певного конституційного ладу та забезпечують його неперервність незалежно від політичних змін чи трансформацій законодавства.

Як справедливо зазначає Г. Дж. Якобсон, конституційна ідентичність не зводиться виключно до тексту конституції. Вона формується внаслідок постійної взаємодії між конституційними нормами, політичною культурою суспільства, історичним досвідом державотворення та практикою функціонування публічної влади [1]. Відповідно, конституційна ідентичність є не статичним набором юридичних приписів, а динамічною системою цінностей, яка розвивається разом із суспільством.

Подібної позиції дотримується й М. Розенфельд, який розглядає конституційну ідентичність як процес безперервного пошуку балансу між універсальними демократичними принципами та національними особливостями конкретної держави [2]. Такий підхід має особливе значення для сучасних європейських держав, які одночасно залишаються носіями власних конституційних традицій та учасниками наднаціонального правового простору.

Ключові слова: конституційна ідентичність, державний суверенітет, європейська інтеграція, конституціоналізм, конституційні цінності, верховенство права.

Аналіз зарубіжної доктрини дозволяє виділити два основні підходи до розуміння конституційної ідентичності.

Перший підхід можна умовно назвати ціннісним. Відповідно до нього конституційна ідентичність охоплює фундаментальні конституційні принципи, які не можуть бути змінені навіть за умови формального дотримання процедури внесення змін до конституції. До таких принципів зазвичай відносять демократію, верховенство права, права людини, народний суверенітет, поділ влади та інші базові засади конституційного ладу.

Другий підхід має переважно інституційний характер. Його прихильники пов'язують конституційну ідентичність із специфічними особливостями організації державної влади, історично сформованими моделями взаємодії держави і суспільства, а також особливостями національної конституційної традиції.

На нашу думку, жоден із зазначених підходів не може повною мірою пояснити сучасне значення конституційної ідентичності України. Українська конституційна реальність демонструє необхідність їх комплексного поєднання. Конституційна ідентичність України охоплює не лише

фундаментальні принципи організації державної влади, але й історичний досвід боротьби за незалежність, цінності свободи та людської гідності, європейський цивілізаційний вибір українського народу та прагнення до збереження власної державності [3].

Важливе значення для розуміння змісту конституційної ідентичності має питання про її джерела. На думку С. Шевчука, конституційна ідентичність знаходить свій вияв насамперед у преамбулі конституції, фундаментальних конституційних принципах, основоположних правах людини та положеннях, які визначають демократичний, соціальний і правовий характер держави. Саме ці елементи формують той ціннісний фундамент конституційного ладу, який забезпечує його самобутність та підлягає особливому захисту навіть в умовах масштабних політичних і правових трансформацій. При цьому преамбула конституції розглядається як концентрований вираз конституційної ідентичності народу, що відображає його історичний досвід, систему цінностей та бачення власного державного розвитку [4, с. 60].

Особливу увагу в контексті дослідження заслуговує й концепція конституційної ідентичності, запропонована О. Бориславською. Науковиця розглядає конституційну ідентичність не лише як сукупність фундаментальних принципів конституційного ладу або своєрідне «ядро» конституційного порядку, а як складний багатовимірний феномен, що формується під впливом історичного досвіду народу, конституційної традиції, політико-правової культури та системи базових конституційних цінностей. При цьому конституційна ідентичність не є статичною категорією, а перебуває у постійному розвитку та здатна адаптуватися до суспільних трансформацій без втрати власної сутності [5, с. 10].

З огляду на це, можна стверджувати, що конституційна ідентичність України являє собою сформовану в процесі історичного розвитку українського народу систему фундаментальних конституційних цінностей, принципів та інституційних характеристик держави, яка визначає межі допустимої трансформації конституційного ладу в умовах внутрішніх і зовнішніх суспільно-політичних змін та забезпечує збереження державного суверенітету, демократичного устрою й правової спадкоємності української державності.

Водночас сама по собі конституційна ідентичність не може розглядатися ізольовано від інших базових категорій конституційного права. Її практичне значення найбільш повно розкривається через взаємозв'язок із державним суверенітетом, який визначає засади існування та функціонування сучасної держави.

Питання співвідношення конституційної ідентичності та державного суверенітету набуває особливої актуальності в умовах глобалізації та розвитку наднаціональних форм правового регулювання. Традиційно державний суверенітет розглядався як верховенство державної влади всередині країни та її незалежність у міжнародних відносинах. Однак сучасні інтеграційні процеси суттєво ускладнили зміст цієї категорії. У другій половині XX століття в європейській правовій науці сформувалася концепція так званого «поділеного» або «спільного» суверенітету, відповідно до якої участь держави у наднаціональних інтеграційних об'єднаннях не обов'язково означає втрату суверенітету. Навпаки, добровільне делегування окремих повноважень може розглядатися як форма реалізації суверенної волі держави [6].

Саме на цьому ґрунтується функціонування Європейського Союзу. Держави-члени передають частину своїх повноважень інституціям Союзу, однак зберігають власну конституційну самобутність та залишаються носіями суверенітету. Водночас практика останніх десятиліть продемонструвала, що процеси європейської інтеграції неминуче породжують питання щодо допустимих меж такої передачі повноважень.

Показовою є практика Федерального конституційного суду Німеччини у справах Maastricht, Lisbon та PSPP. У своїх рішеннях суд послідовно виходив із того, що навіть найглибші інтеграційні процеси не можуть призводити до руйнування конституційної ідентичності Федеративної Республіки Німеччина. Особливому захисту підлягають принципи демократії, народного суверенітету, федералізму та захисту людської гідності [7; 8].

Схожі підходи простежуються і в практиці Конституційного Суду Італії, який у своїй доктрині так званих «контрмеж» (controlimiti) наголошував на неможливості застосування

міжнародних чи наднаціональних норм у разі їх суперечності фундаментальним принципам конституційного ладу держави [9].

Варто звернути увагу, що в зазначених випадках конституційна ідентичність не використовується для протидії європейській інтеграції як такої. Її функція полягає у забезпеченні того, щоб інтеграційні процеси відбувалися без втрати демократичної легітимності та без руйнування основ конституційного ладу.

Для України проблема має дещо інший характер. На відміну від більшості держав-членів Європейського Союзу, Україна перебуває не лише у процесі європейської інтеграції, але й у стані тривалої боротьби за збереження власної державності. Тому взаємозв'язок між конституційною ідентичністю та державним суверенітетом набуває не лише юридичного, але й безпекового виміру.

У цьому аспекті доцільно виходити з того, що державний суверенітет та конституційна ідентичність співвідносяться як форма і зміст. Якщо суверенітет визначає здатність держави самостійно здійснювати владу та приймати політичні рішення, то конституційна ідентичність визначає ціннісні орієнтири та межі реалізації такої влади.

Інакше кажучи, суверенітет відповідає на питання: хто приймає рішення, а конституційна ідентичність – якими мають бути фундаментальні засади цих рішень.

Саме тому конституційна ідентичність може розглядатися як внутрішній зміст державного суверенітету. Втрата конституційної ідентичності неминуче призводить до поступової ерозії суверенітету навіть за умови формального збереження державних інститутів.

Український досвід останніх років переконливо підтверджує цю тезу. Повномасштабна агресія російської федерації була спрямована не лише проти територіальної цілісності України, але й проти її конституційної ідентичності. Заперечення права українського народу на власну державність, історію, культуру та політичне самовизначення фактично означало спробу зруйнувати ціннісні основи українського конституційного ладу.

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 року стало не лише найбільшим безпековим викликом за весь період існування незалежної України, але й потужним фактором переосмислення багатьох конституційно-правових категорій. Серед них особливе місце посідає конституційна ідентичність, яка в умовах війни набула якісно нового змісту.

До початку повномасштабної агресії дискусії щодо конституційної ідентичності в Україні здебільшого мали академічний характер та концентрувалися навколо проблем конституціоналізму, взаємодії національного і міжнародного права, а також європейської інтеграції. Проте війна продемонструвала, що конституційна ідентичність є не лише теоретичною конструкцією, а й реальним чинником стійкості держави та суспільства.

Особливістю російської агресії стало те, що її об'єктом виступали не тільки територія чи політична незалежність України. російська федерація системно заперечує сам факт існування української політичної нації, окремої української державності та права українського народу на самостійний історичний розвиток. Фактично йдеться про спробу зруйнувати саму основу української конституційної ідентичності.

За таких умов особливого значення набули ті конституційні цінності, які раніше часто сприймалися як абстрактні декларації. Насамперед це стосується людської гідності, народного суверенітету, демократичного устрою держави, верховенства права та прав людини.

Заслуговує на увагу позиція О. Бориславської, яка зазначає, що сучасний етап розвитку українського конституціоналізму характеризується істотним переосмисленням змісту конституційної ідентичності під впливом війни та європейської інтеграції. На її думку, саме війна стала каталізатором консолідації українського суспільства навколо спільних конституційних цінностей та посирила усвідомлення значення державності як передумови реалізації прав і свобод людини [5, с. 11].

Погоджуючись із зазначеним підходом, слід звернути увагу на те, що після 2022 року конституційна ідентичність України фактично почала виконувати нову функцію – функцію забезпечення конституційної стійкості держави.

Поняття конституційної стійкості (constitutional resilience), яке останніми роками активно використовується у зарубіжній доктрині, передбачає здатність конституційної системи зберігати свою ефективність та базові цінності навіть за умов надзвичайних криз. Як зазначає Армін фон Богданді, стійкість конституційного ладу визначається не лише стабільністю інституцій, але й рівнем суспільної підтримки основоположних конституційних принципів [10, с. 232].

Український досвід засвідчив, що навіть в умовах воєнного стану держава зберегла демократичний характер політичного режиму, функціонування конституційних органів влади, судової системи та механізмів захисту прав людини. Попри об'єктивні обмеження окремих прав і свобод, запроваджені відповідно до Конституції України та законодавства про правовий режим воєнного стану, фундаментальні засади конституційного ладу залишилися незмінними.

Саме ця обставина дозволяє стверджувати, що сучасна конституційна ідентичність України включає не лише класичні елементи, притаманні демократичній правовій державі, але й новий компонент, який умовно можна назвати воєнним виміром конституційної ідентичності.

До його складових належать: 1) безумовне визнання державної незалежності та територіальної цілісності України як абсолютних конституційних цінностей; 2) пріоритет захисту людської гідності навіть в умовах збройного конфлікту; 3) незмінність демократичного характеру держави; 4) європейська цивілізаційна орієнтація українського народу; 5) історична пам'ять про боротьбу за державність та спротив агресії; 6) усвідомлення нерозривного зв'язку між свободою особи та незалежністю держави.

Зазначені елементи не змінюють природи українського конституціоналізму, але істотно посилюють його аксіологічну основу.

Таким чином, повномасштабна війна не лише не призвела до руйнування конституційної ідентичності України, а навпаки стала чинником її зміцнення та подальшого розвитку.

Одним із найскладніших питань сучасного конституційного права є визначення співвідношення між європейською інтеграцією та конституційною ідентичністю держави. Особливої актуальності ця проблема набуває для України, яка перебуває на етапі адаптації національного законодавства до права Європейського Союзу та підготовки до майбутнього членства.

Традиційно в науковій літературі можна зустріти два протилежні підходи.

Прихильники першого підходу (Д. Грімм) розглядають конституційну ідентичність переважно як механізм захисту національного суверенітету від надмірного впливу наднаціональних інституцій. У такому випадку конституційна ідентичність фактично виконує функцію обмеження інтеграційних процесів.

Другий підхід (Г. Дж. Якобсон, М. Розенфельд) виходить із того, що конституційна ідентичність та європейська інтеграція не перебувають у стані конфлікту. Навпаки, саме чітке усвідомлення власної конституційної самобутності створює необхідні передумови для повноцінної участі держави у наднаціональних інтеграційних об'єднаннях.

Вважаємо, що для України більш обґрунтованим є саме другий підхід.

По-перше, європейська інтеграція України не має характеру зовнішнього примусу. Вона є результатом суверенного волевиявлення українського народу, яке отримало конституційне закріплення. Відповідні зміни до Конституції України, внесені у 2019 році, підтвердили незворотність стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства в Європейському Союзі та НАТО [3].

По-друге, фундаментальні цінності українського конституціоналізму значною мірою збігаються із цінностями, закріпленими у статті 2 Договору про Європейський Союз. Йдеться про людську гідність, свободу, демократію, рівність, верховенство права та повагу до прав людини [11].

У цьому зв'язку доцільно звернути увагу на те, що сучасна українська конституційна ідентичність історично формувалася як складова європейської правової традиції. Починаючи від конституційних ідей доби козацької державності, через політико-правові концепції українських мислителів XIX–XX століть і до сучасної Конституції України, простежується чітка орієнтація на європейські цінності свободи, демократії та правової держави.

Саме тому європейська інтеграція не може розглядатися як загроза українській конституційній ідентичності. Значно більшу небезпеку становлять спроби її викривлення або руйнування під впливом авторитарних ідеологій, що заперечують принципи демократії та верховенства права.

У цьому контексті показовим є досвід Франції, де концепція конституційної ідентичності використовується не для заперечення пріоритету права Європейського Союзу загалом, а для захисту фундаментальних конституційних принципів держави. Як слушно зазначає А. Бадида, конституційна ідентичність у французькій конституційній доктрині покликана забезпечувати рівновагу між вимогами інтеграції та необхідністю збереження основ національного конституційного порядку. Такий підхід видається релевантним і для України, яка одночасно прагне поглиблення європейської інтеграції та збереження власної конституційної самобутності [12, с. 162].

Водночас це не означає відсутності будь-яких меж інтеграційних процесів.

Як свідчить практика держав-членів Європейського Союзу, навіть за умов глибокої інтеграції існує певне «конституційне ядро», яке не може бути змінене без втрати ідентичності відповідної держави.

Для України до такого ядра, на нашу думку, належать: народний суверенітет; незалежність держави; унітарний характер державного устрою; територіальна цілісність; демократична форма правління; принцип верховенства права; людська гідність як найвища соціальна цінність; українська мова як державна; європейський цивілізаційний вибір українського народу.

Саме ці елементи визначають зміст сучасної української конституційної ідентичності та водночас формують основу державного суверенітету.

Важливо підкреслити, що жоден із зазначених елементів не суперечить членству України в Європейському Союзі. Навпаки, їх збереження є необхідною умовою повноцінної інтеграції України до європейського правового простору.

Таким чином, конституційна ідентичність України не встановлює юридичних бар'єрів для європейської інтеграції, а визначає її ціннісні межі та гарантує збереження фундаментальних засад української державності.

Аналіз сучасної доктрини конституціоналізму, практики європейських держав та особливостей розвитку української державності дозволяє зробити висновок про необхідність переосмислення традиційного підходу до співвідношення конституційної ідентичності та державного суверенітету.

Український досвід останніх років свідчить про значно ширший потенціал категорії конституційної ідентичності, ніж це традиційно розглядається у європейській конституційно-правовій доктрині. Якщо в більшості держав-членів Європейського Союзу конституційна ідентичність переважно виконує функцію визначення меж інтеграційних процесів та захисту фундаментальних засад національного конституційного ладу, то в умовах сучасної України її значення виходить далеко за межі суто юридичного механізму стримування зовнішніх впливів. З огляду на це, конституційну ідентичність України доцільно розглядати не лише як складову конституційного ладу, але й як самостійний елемент системи гарантій державного суверенітету.

Традиційно гарантії державного суверенітету пов'язуються з конституційним закріпленням незалежності держави, ефективним функціонуванням системи органів державної влади, діяльністю Збройних Сил України та правоохоронних органів, розвитком механізмів територіальної оборони, міжнародно-правовими гарантіями, а також забезпеченням економічної та інформаційної безпеки. Безперечно, усі зазначені складові мають визначальне значення для збереження державності. Водночас події, пов'язані з повномасштабною збройною агресією російської федерації проти України, продемонстрували, що навіть найбільш розвинені інституційні та військові механізми не здатні забезпечити належний захист державного суверенітету за відсутності суспільної єдності навколо базових конституційних цінностей та спільного розуміння засад української державності.

У цьому контексті особливого значення набуває конституційна ідентичність, яка забезпечує ціннісну інтеграцію суспільства та формує спільне уявлення про ті принципи й орієнтири, що

становлять основу існування держави та мають підлягати безумовному захисту незалежно від політичної кон'юнктури чи зміни владних еліт. Саме тому конституційну ідентичність можна розглядати як своєрідний ціннісний каркас державного суверенітету. Якщо суверенітет у його класичному розумінні характеризує здатність держави самостійно здійснювати публічну владу та приймати юридично обов'язкові рішення, то конституційна ідентичність визначає систему фундаментальних цінностей, заради яких така державність існує та підтримується суспільством.

Український досвід особливо переконливо підтвердив цю закономірність. Масштабна суспільна консолідація, яка відбулася після початку повномасштабної війни, ґрунтувалася не лише на прагненні зберегти територіальну цілісність держави, а й на усвідомленні спільності базових конституційних цінностей, серед яких центральне місце посідають свобода, людська гідність, демократія, верховенство права, незалежність держави, національна самобутність українського народу, повага до прав людини та європейський цивілізаційний вибір. Саме навколо цих цінностей сформувався суспільний консенсус, який став одним із вирішальних чинників збереження української державності в умовах екзистенційної загрози.

З огляду на це конституційна ідентичність виконує комплекс взаємопов'язаних функцій у механізмі забезпечення державного суверенітету. По-перше, вона забезпечує ціннісну інтеграцію суспільства навколо фундаментальних засад конституційного ладу та формує спільне бачення майбутнього держави. По-друге, вона визначає межі допустимих трансформацій конституційного порядку, запобігаючи руйнуванню його основоположних елементів під впливом внутрішніх або зовнішніх чинників. По-третє, конституційна ідентичність сприяє легітимації державної влади та конституційного ладу, оскільки забезпечує їх сприйняття суспільством як таких, що відповідають фундаментальним цінностям українського народу. Саме поєднання цих властивостей дозволяє розглядати конституційну ідентичність як один із ключових чинників забезпечення державного суверенітету в сучасних умовах.

Важливо й те, що запропонований підхід не передбачає протиставлення конституційної ідентичності процесам європейської інтеграції. Навпаки, усвідомлення та збереження власної конституційної самобутності створює необхідні передумови для участі України в інтеграційних процесах на засадах рівноправності та взаємної поваги. У цьому аспекті доцільно говорити не про конфлікт між державним суверенітетом і європейською інтеграцією, а про формування нової моделі їх взаємодії, у межах якої конституційна ідентичність виступає сполучною ланкою між національною державністю та наднаціональним правовим порядком Європейського Союзу. Саме такий підхід може стати підґрунтям для формування сучасної української доктрини конституційної ідентичності, яка враховуватиме як європейський досвід, так і унікальні виклики, пов'язані із захистом державного суверенітету в умовах триваючої збройної агресії.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що в умовах сучасних трансформацій конституціоналізму, поглиблення інтеграційних процесів та триваючої збройної агресії проти України конституційна ідентичність набуває значення однієї з провідних категорій конституційного права, яка виходить за межі суто теоретичної конструкції та перетворюється на важливий чинник забезпечення стійкості державності. Її зміст не обмежується сукупністю окремих конституційних норм чи принципів, а охоплює систему фундаментальних цінностей, історично сформованих уявлень про державність, конституційну традицію та правову культуру суспільства, що забезпечують неперервність конституційного розвитку держави.

Встановлено, що співвідношення конституційної ідентичності та державного суверенітету має значно складніший характер, ніж це традиційно розглядається в межах класичної теорії держави. Державний суверенітет не може зводитися виключно до формально-юридичної здатності держави самостійно здійснювати публічну владу. Його реальний зміст визначається системою цінностей, на яких ґрунтується конституційний лад та навколо яких консолідується суспільство. Саме тому конституційна ідентичність доцільно розглядати як внутрішній аксіологічний вимір державного суверенітету, що визначає межі допустимих трансформацій держави та забезпечує збереження її самобутності в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів.

Обґрунтовано, що повномасштабна війна російської федерації проти України стала не лише випробуванням для української державності, але й чинником переосмислення та зміцнення

конституційної ідентичності. В умовах екзистенційної загрози саме конституційні цінності свободи, людської гідності, демократії, верховенства права, незалежності та народного суверенітету стали основою суспільної консолідації та важливим джерелом конституційної стійкості держави. Це дозволяє стверджувати, що сучасна українська конституційна ідентичність формується не лише під впливом історичної традиції, але й у процесі практичного захисту державності, прав людини та демократичного конституційного ладу.

Доведено, що європейська інтеграція та конституційна ідентичність України не є взаємовиключними явищами. Навпаки, їх співвідношення має розглядатися крізь призму взаємного доповнення. Європейська інтеграція не становить загрози для української конституційної самобутності, оскільки фундаментальні цінності українського конституціоналізму за своїм змістом відповідають базовим цінностям європейського правового простору. Водночас саме конституційна ідентичність визначає ті засадничі характеристики української державності, збереження яких є необхідною умовою повноцінної інтеграції до Європейського Союзу.

На підставі проведеного дослідження запропоновано розглядати конституційну ідентичність України як самостійний елемент механізму забезпечення державного суверенітету, що виконує ціннісно-інтеграційну, захисну та легітимаційну функції. У такому розумінні конституційна ідентичність виступає не перешкодою для інтеграційних процесів і не лише інструментом захисту конституційного ладу, а важливою умовою збереження української державності, забезпечення її конституційної стійкості та реалізації європейського цивілізаційного вибору українського народу.

Отже, в сучасних умовах конституційна ідентичність України доцільно розглядати як ціннісну основу державного суверенітету та одну з ключових гарантій його збереження. Саме через неї забезпечується поєднання національної конституційної самобутності з процесами європейської інтеграції, що створює передумови для подальшого розвитку України як демократичної, правової та суверенної європейської держави.

Використана література:

1. Jacobsohn G. J. *Constitutional Identity*. Cambridge, Massachusetts ; London : Harvard University Press, 2010. 388 p.
2. *The Oxford Handbook of Comparative Constitutional Law* / ed. by M. Rosenfeld, A. Sajó. Oxford : Oxford University Press, 2012. 1295 p.
3. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 р. №254к/96-ВР/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
4. Шевчук С. Конституційна і європейська ідентичність на захисті основоположних прав: український вимір. *Право України*. 2025. № 10. С. 48–62. DOI: <https://doi.org/10.33498/losh-2025-10-048>.
5. Бориславська О. Концепт конституційної ідентичності: між викликами війни та вимогами європейської інтеграції. *Український часопис конституційного права*. 2025. № 3. С. 3–14. DOI: <https://doi.org/10.30970/jcl.3.2025.1>.
6. McCormick N. *Questioning Sovereignty: Law, State, and Nation in the European Commonwealth*. Oxford : Oxford University Press, 1999. 195 p.
7. Maastricht Treaty Judgment of 12 October 1993. Bundesverfassungsgericht. 2 BvR 2134/92, 2 BvR 2159/92. URL: <https://www.bundesverfassungsgericht.de>.
8. Lisbon Treaty Judgment of 30 June 2009. Bundesverfassungsgericht. 2 BvE 2/08, 2 BvE 5/08, 2 BvR 1010/08, 2 BvR 1022/08, 2 BvR 1259/08, 2 BvR 182/09. URL: <https://www.bundesverfassungsgericht.de>.
9. Calvano R. La Corte costituzionale e i "Controlimiti" 2.0. *Federalismi.it. Focus Fonti*. 2016. № 1. URL: https://www.cortecostituzionale.it/documenti/file_rivista/27175_2014_238.pdf.
10. von Bogdandy A. Constitutionalism in International Law: Comments on a Proposal from Germany. *Harvard International Law Journal*. 2006. Vol. 47. No. 1. P. 223–242.
11. Договір про Європейський Союз та Договір про функціонування Європейського Союзу : консолідовані версії станом на 30.03.2010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text.
12. Бадида А. Ю. Концепт конституційної ідентичності та межі інтеграції у рішеннях Конституційної ради Франції. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 4. Ч. 1. С. 160–164. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.1.25>.

References:

1. Jacobsohn, G. J. (2010). *Constitutional Identity*. Cambridge, MA; London: Harvard University Press.
2. Rosenfeld, M., & Sajó, A. (Eds.). (2012). *The Oxford Handbook of Comparative Constitutional Law*. Oxford: Oxford University Press. [in English].
3. Konstytutsiia Ukrainy: pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. № 254k/96-VR [Constitution of Ukraine: adopted at the fifth session of the Verkhovna Rada of Ukraine on June 28, 1996 No. 254k/96-VR]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
4. Shevchuk, S. (2025). Konstytutsiina i yevropeiska identychnist na zakhysti osnovopolozhnykh prav: ukraïnskyi vymir [Constitutional and European identity in the protection of fundamental rights: The Ukrainian dimension]. *Pravo Ukrainy*, (10), 48–62. <https://doi.org/10.33498/louu-2025-10-048> [in Ukrainian].
5. Boryslavska, O. (2025). Kontsept konstytutsiinoi identychnosti: mizh vyklykamy viiny ta vymohamy yevropeiskoi inteɦratsii [The concept of constitutional identity: Between the challenges of war and the requirements of European integration]. *Ukrainskyi Chasopys Konstytutsiinoho Prava*, (3), 3–14. URL: <https://doi.org/10.30970/jcl.3.2025.1> [in Ukrainian].
6. McCormick, N. (1999). *Questioning Sovereignty: Law, State, and Nation in the European Commonwealth*. Oxford: Oxford University Press.
7. Bundesverfassungsgericht. (1993). Maastricht Treaty Judgment of 12 October 1993 (2 BvR 2134/92, 2 BvR 2159/92). URL: <https://www.bundesverfassungsgericht.de>.
8. Bundesverfassungsgericht. (2009). Lisbon Treaty Judgment of 30 June 2009 (2 BvE 2/08, 2 BvE 5/08, 2 BvR 1010/08, 2 BvR 1022/08, 2 BvR 1259/08, 2 BvR 182/09). URL: <https://www.bundesverfassungsgericht.de>.
9. Calvano, R. (2016). La Corte costituzionale e i “Controlimiti” 2.0. [The Constitutional Court and “Counterlimits” 2.0.] *Federalismi.it, Focus Fonti*, (1). URL: https://www.cortecostituzionale.it/documenti/file_rivista/27175_2014_238.pdf. [in Italian].
10. von Bogdandy, A. (2006). Constitutionalism in International Law: Comments on a Proposal from Germany. *Harvard International Law Journal*, 47(1), 223–242.
11. Dohovir pro Yevropeyskyi Soiuz ta Dohovir pro funktsionuvannia Yevropeiskoho Soiuzu: konsolidovani versii stanom na 30.03.2010 [Treaty on European Union and Treaty on the Functioning of the European Union: consolidated versions as of 30 March 2010]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text [in Ukrainian].
12. Badyda, A. Yu. (2025). Kontsept konstytutsiinoi identychnosti ta mezhi inteɦratsii u rishenniakh Konstytutsiinoi rady Frantsii [The concept of constitutional identity and the limits of integration in the decisions of the Constitutional Council of France]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo*, 4(1), 160–164. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.1.25> [in Ukrainian].

Derevianko N. Z., Borovyk V. A. Constitutional identity of Ukraine as an element of ensuring state sovereignty in the context of European integration

The article examines the constitutional identity of Ukraine as an important element of ensuring state sovereignty in the context of European integration and contemporary security challenges. The relevance of the study is determined by Ukraine’s movement towards membership in the European Union and by the influence of the full-scale armed aggression of the Russian Federation, which has intensified the need to preserve the constitutional foundations of Ukrainian statehood.

The research analyses the main doctrinal approaches to understanding constitutional identity and its relationship with state sovereignty. Constitutional identity is considered as a complex legal phenomenon that combines fundamental constitutional values, historical experience of state-building, constitutional traditions, and the principles underlying the constitutional order. It is argued that constitutional identity should not be reduced solely to a set of constitutional norms but should be understood as a value-based foundation ensuring the continuity and self-preservation of the constitutional system.

Particular attention is paid to the impact of the full-scale war on the development of Ukraine’s constitutional identity. The study demonstrates that the armed aggression against Ukraine has become not only a challenge to its territorial integrity and independence but also a challenge to the constitutional values that define Ukrainian statehood. At the same time, the war has strengthened constitutional identity through the consolidation of society around the values of human dignity, freedom, democracy, the rule of law, national independence, and the European choice of the Ukrainian people.

The article substantiates that constitutional identity and European integration should not be viewed as conflicting phenomena. On the contrary, a clearly defined constitutional identity creates the necessary conditions for Ukraine's effective participation in European integration processes while preserving the fundamental characteristics of its constitutional order. The constitutional values enshrined in the Constitution of Ukraine largely correspond to the values underlying the European legal order and therefore facilitate, rather than hinder, the integration process.

The scientific novelty of the research lies in substantiating the thesis that constitutional identity should be regarded not only as a mechanism for protecting the constitutional order but also as an independent element of the system of guarantees of state sovereignty. It is concluded that constitutional identity performs integrative, protective and legitimising functions, ensuring the preservation of Ukrainian statehood, constitutional continuity and democratic development under conditions of external aggression and profound political transformation.

Key words: *constitutional identity, state sovereignty, constitutionalism, European integration, constitutional values, rule of law, constitutional order.*

Дата першого надходження статті до видання: 23.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 04.09.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 22.09.2026